

PM Rotel IV och Rotel VI (Dnr KS 2020/958)

Utredningen om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola (SOU 2020:33)

Remiss från Utbildningsdepartementet

Remisstid den 30 november

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarråden Isabel Smedberg-Palmqvist och Karin Ernlund anför följande.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat Utredning om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola (SOU 2020:33) till staden för yttrande. Regeringen beslutade den 8 mars 2018 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå hur utbildning inom gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna bättre kan planeras och dimensioneras utifrån regionala och nationella kompetensbehov. Utredaren fick också i uppgift att vid behov föreslå en finansieringsmodell för gymnasieskolan som i högre grad tar hänsyn till skolors varierande förutsättningar att bedriva en likvärdig utbildning. I uppdraget ingick även att se över ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och andra aktörer när det gäller planering och dimensionering.

Under de kommande åren står gymnasieskolan inför en stor expansion. Den demografiska utvecklingen innebär att det krävs en omfattande utbyggnad av antalet gymnasieplatser. Enligt utredningen är det angeläget att denna utbyggnad görs med hänsyn såväl till elevers efterfrågan och behov som arbetsmarknadens behov. Vid lokalisering behöver hänsyn även tas till ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser.

Utredningen föreslår att en ny modell för planering och dimensionering genomförs i två steg. I det första steget läggs förslag som syftar till att öka samverkan mellan kommuner samt ge Skolverket i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag som ska stödja kommunerna i arbetet. I det andra steget föreslår utredningen att det statliga inflytandet över dimensionering av yrkesutbildning ska öka genom att Skolverket får i uppdrag att fatta beslut om regionala ramar för utbildningsutbudet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret instämmer i att en samlad regional planering behövs avseende gymnasieskolans och vuxenutbildningens omfattning och utbud. Dock anser stadsledningskontoret att genomförandet, analys samt konsekvenser av förslaget inte är beskrivet på ett tillräckligt sätt, särskilt de ekonomiska konsekvenserna.

Arbetsmarknadsnämndens synpunkter avgränsar sig till de delar som rör den kommunala vuxenutbildningen. Nämnden ställer sig generellt positiv till utredningen. Dock anses utredningen inte tillräckligt utförlig gällande beskrivningen av genomförandet samt konsekvensanalys.

Utbildningsnämnden instämmer i att en samlad regional planering behöver göras av gymnasieskolans omfattning och utbud. Nämnden anser dock inte att utredningen löser de utmaningar som finns för att nå detta i den komplexa Stockholmsregionen.

Våra synpunkter

Stockholms stad har tillsammans med kommunerna i Stockholms län samt Håbo kommun ett samarbete genom en gemensam gymnasierregion. Samarbetet hålls ihop genom ett samverkansavtal som har funnits sedan flera år. I den gemensamma gymnasierregionen finns ett brett utbud av utbildningar som eleverna har möjlighet att söka oberoende var i regionen de bor. Elevernas betyg från grundskolan är urvalsgrunden när fler har sökt samma utbildning än det finns platser. I stor utsträckning har detta samarbete fungerat väl och motsvarar det första steget som denna utredning föreslår.

Utmaningen för Stockholms stad ligger i själva finansieringen och av utbyggnaden av gymnasieskolan. Elevantalet i gymnasierregionen ökar vilket ställer höga krav på såväl kommunernas som de enskilda huvudmännens framtida kapacitet och beredskap. Investeringskostnaderna täcks inte av den interkommunala ersättningen för utbildningarna. Därmed kvarstår utmaningarna kring finansieringen för utbyggnaden och vem som bär kostnaden för utbyggnaden. Utredningens andra steg kommer troligtvis inte lösa denna utmaning i stockholmsregionen.

När det kommer till komvux är regional samverkan inte lika utvecklad även om ambitionen för vidare arbete finns gemensamt i såväl Stockholms stad som andra av länets kommuner. Komvux är, till skillnad från ungdomsgymnasiets skolpeng, i stor utsträckning upphandlad av externa utförare. Dessa lokala upphandlingar är idag en viktig drivkraft till innovation inom vuxenutbildningen, vilket riskerar att försvåra en mer omfattande upphandlingssamverkan, som föreslås i utredningen. Därtill försvåras anpassning till lokala förutsättningar och behov om den statliga styrningen av utbudet av vuxenutbildning ökar. Utredningens första steg om ökad regional samverkan kring vuxenutbildningen är dock i grunden positivt. I Stockholms stad väljer elever främst de högskoleförberedande programmen vilket har styrt utbudet av platser. Gällande yrkesprogrammen inom både ungdomsgymnasiet och yrkesvux har eleverna en lägre efterfrågan på platser till programmen än arbetsmarknaden har av färdigutbildade yrken. Utredningen har helt rätt i att för få utbildas till bristyrken, men en ensidig förändring av utbudet i linje med utredningens förslag utan att efterfrågan ökar kommer inte råda bot på detta problem på arbetsmarknaden.

Vi instämmer med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden samt stadsledningskontoret att principen för hur utbudet av platser ska styras och vilken hänsyn som ska tas till arbetsmarknadens behov respektive elevernas val av yrke och studier är de stora utmaningarna.

Vi föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 11 november 2020

ISABEL SMEDBERG-PALMQVIST OCH KARIN ERNLUND

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Remissen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Clara Lindblom (V) enligt följande.

Vi instämmer absolut med att utredningens förslag inte kommer att lösa alla de problem som vi ser idag för Komvux och gymnasieskolan. Enligt Vänsterpartiet beror det på att utredningen blundar för de problem som skapats av att marknadsintressen har ett allt för stort inflytande över vilka gymnasieskolor som etableras. Att Sverige är det enda land i världen som tillåter vinstuttag inom utbildningssektorn är en tydlig indikation på att det vi har ett system med många inbyggda problem. En gymnasieexamen är den absolut viktigaste nyckeln till arbetsmarknaden och ett vuxenliv med egen försörjning och god hälsa. Därför behöver gymnasieskolans uppdrag och arbetssätt tydligt utgå från målsättningen att alla ska slutföra en gymnasieutbildning eller motsvarande inom andra skolformer.

Sveriges skolor har blivit en marknad där aktiebolag och kortsiktiga riskkapitalister kan göra stora vinster genom att pengar i stället för att gå till undervisning läggs i ägarnas fickor. I svenska skolan har riskkapitalister hittat en ändlös pengamaskin. När verksamheten inte lönar sig kan de lägga ned den och då står kommunen som garant för att ordna med platser för de elever som blir av med sina skolor. Det är ett nästan vattentätt system som ivrigt påhejas av nästan alla partier, trots att det inte har stöd hos det svenska folket. Många av de politiker från majoriteten som vi under åren diskuterat frågan med i kommunfullmäktige har efter politiken fått fina positioner i just de företag som gör vinst på välfärdens pengar. Några av dem företräder redan i dag friskolornas lobbyorganisationer. Det är inte konstigt att man vill fortsätta låta dessa företag tjäna pengar på välfärden.

Vi anser alltså att många av de problem som utredningen söker lösningar på skulle lösas om utbildningsväsendet var fritt från vinstintressen. Det skulle ge kommunerna en helt annan rådighet över planering och dimensionering av gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen. Samhällsnyttan finns ju inte med som en parameter för skolföretagens egen planering och etableringen.

Införandet av vinstdrivande fristående gymnasieskolor och vuxenutbildningar har även bidragit till att elever med olika bakgrund i allt mindre utsträckning möts och segregationen har ökat samtidigt som likvärdigheten minskar. Det är svårt att se hur man ska kunna lösa den problematiken utan att befria skolorna från vinstjakten. Valfrihet ska inte handla om att välja bort möten med elever från annan bakgrund utan om de ökade möjligheter till olika livsval som elever med en gemensam grundutbildning kan få efter genomgången utbildning.

Utredningen lyckas inte hitta en verklig lösning på yrkesprogrammets brist på intresserade elever, det är ett tapp som inleddes 2011 med Björklunds reform. Den reform som gjorde

att yrkesprogrammen inte längre ger högskolebehörighet. Vänsterpartiet anser att ett yrkesprogram ska ge goda förutsättningar att antingen gå direkt in i arbete efter studierna eller att studera vidare inom yrkesområdet eller inom helt andra områden. Därför ska både yrkesprogram och studieförberedande program minst ge grundläggande behörighet till högskolestudier.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Peter Wallmark (SD) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att föredragande borgarråds förslag avslås
2. Att därutöver anföra följande:

Det är ingen överdrift att påstå att skolan befinner sig i en djup och allvarlig kris och vi ser med oro på hur många elevers skolresultat halkar efter. Problemen vi ser i många skolor är inte en ekonomisk fråga, det ser vi inte minst genom att skolor som får mer resurser ändå presterar sämre när det kommer till skolresultaten.

Att alla barn har rätt till bästa möjliga skolgång anser de flesta vara en självklarhet. Metoden att använda duktiga och skötsamma elever som verktyg för att försöka ”lyfta” andra barn är fel och på många sätt direkt kontraproduktiv. För att minska segregationen i gymnasieskolan ska huvudmän enligt utredningen arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter. Resultatet av en sådan implementering vore att vissa elever får en förärrad skolgång, något vi inte kan acceptera.

När man kommer som nyanländ invandrare till Sverige med stora brister i det svenska språket kan man inte slussas in i en vanlig skolklass direkt. Resultatet av att placera nyanlända elever eller elever som är i behov av extrastöd i befintliga skolklasser för tidigt får den oönskade effekten att dessa elever tar stora delar av lärartiden i anspråk, tid som behövs till undervisning, vilket påverkar övriga elever i klassen negativt.

Vi anser att man tydligt markerar mot föreslagen utredning och föreslår att förslaget om att *”För att minska segregationen i gymnasieskolan ska huvudmän arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter”* tas bort som ett inriktningsmål för komvux och gymnasieskolan.

Särskilt uttalande gjordes av Clara Lindblom och Rashid Mohammed (båda V) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande gjordes av Lisa Palm (Fi) med hänvisning till Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Utbildningsdepartementet har remitterat Utredning om planering och dimensionering av komvux och gymnasieskola (SOU 2020:33) till staden för yttrande. Regeringen beslutade den 8 mars 2018 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå hur utbildning inom gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna bättre kan planeras och dimensioneras utifrån regionala och nationella kompetensbehov.

Utredaren fick också i uppgift att vid behov föreslå en finansieringsmodell för gymnasieskolan som i högre grad tar hänsyn till skolors varierande förutsättningar att bedriva en likvärdig utbildning. I uppdraget ingick även att se över ansvarsfördelningen mellan staten, kommunerna och andra aktörer när det gäller planering och dimensionering. Under de kommande åren står gymnasieskolan inför en stor expansion. Den demografiska utvecklingen innebär att det krävs en omfattande utbyggnad av antalet gymnasieplatser. Enligt utredningen är det angeläget att denna utbyggnad görs med hänsyn såväl till elevers efterfrågan och behov som arbetsmarknadens behov. Vid lokalisering behöver hänsyn även tas till ett effektivt utnyttjande av samhällets resurser.

Utredningen föreslår att en ny modell för planering och dimensionering genomförs i två steg. I det första steget läggs förslag som syftar till att öka samverkan mellan kommuner samt ge Skolverket i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag som ska stödja kommunerna i arbetet. I det andra steget föreslår utredningen att det statliga inflytandet över dimensionering av yrkesutbildning ska öka genom att Skolverket får i uppdrag att fatta beslut om regionala ramar för utbildningsutbudet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 9 oktober 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Staden bedriver sitt arbete rörande gymnasieskola och vuxenutbildning med utgångspunkt i kommunfullmäktiges mål 1.3 I Stockholm när barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige och mål 1.1 I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskunskaper är kort. Stadsledningskontoret ställer sig positiv till att utredningen behandlat yrkesutbildning inom såväl gymnasieskolan som vuxenutbildningen sammanhållet då dessa kompletterar varandra när det gäller att tillgodose kompetensbehovet på arbetsmarknaden. Stadsledningskontoret instämmer även i att en samlad regional planering behöver göras avseende gymnasieskolans och vuxenutbildningens omfattning och utbud. Stadsledningskontoret anser att en ökad regionalisering som bättre speglar den funktionella arbetsmarknadsregionen av utbudet av gymnasial yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen är en aktuell och relevant fråga och instämmer i utredningens bedömning gällande de effekter som utredningen pekar på att en regionalisering skulle ha för individen och

arbetsmarknaden. Utredningen ger en bra beskrivning av de utmaningar som idag präglar planering och dimensionering av gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Utredningen beskriver dock inte genomförandet av en ny modell för planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning på ett tillräckligt sätt. Analysen av konsekvenserna av förslagen som läggs fram är inte heller tillräckligt utförlig.

Inskränkning i det kommunala självstyret Utredningens förslag innebär en ökad statlig styrning, vilket medför inskränkningar i det kommunala självstyret. Utredningen bedömer att denna inskränkning är proportionerlig till de åtgärder som behövs för att upprätta en bättre balans i planeringen och dimensioneringen av utbildningsutbudet. Förslagen kan därmed komma att påverka möjligheterna att självständigt fatta beslut över utbildningsutbudet utifrån den kompetens och insyn i de lokala förutsättningarna som kommunerna besitter. Stadsledningskontoret anser att den flexibilitet som är ett av gymnasieskolans och vuxenutbildningens kännetecknande drag, som gör det möjligt att snabbt ställa om utbudet utifrån de lokala behoven, även fortsättningsvis är av stor betydelse och att en utveckling som motverkar detta skulle vara negativ.

Finansiering och beslutsmodell. Stockholmsregionen står nu inför en kraftig befolkningsökning i gymnasieåldrarna. Det gör att en omfattande utbyggnad behöver ske inom hela regionen under de kommande åren. Elevökningen ställer höga krav på såväl kommunernas som de enskilda huvudmännens framtida kapacitet och beredskap. När det totala elevantalet i gymnasieregionen förväntas öka, ökar kraven på att nyttja befintliga resurser och att utveckla nya sätt att samordna och effektivisera för att säkra tillräcklig verksamhetskapacitet. Behovet av utbyggnaden är väl känt i Stockholmsregionen; det är inte underlagen på detta som brister. Däremot finns utmaningen i intresset för att bära den utökade kostnaden för utbyggnaden. I Stockholms stads skolor kommer drygt hälften av eleverna från andra kommuner. Om Stockholms stad investerar i en ny skola, utifrån ett behov fastställt av ramarna från staten, borde kostnaderna för detta till viss del också fördelas i det primära samverkansområdet. Investeringskostnaden täcks inte av den interkommunala ersättningen för själva utbildningen. Utredningen ger inget svar på hur denna utmaning kring finansieringen ska lösas och vem som ska bära den utökade kostnaden för utbyggnaden, för att skapa tillräckliga incitament för att flera aktörer ska vilja bygga ut. I utredningen föreslås en modell för beslutsprocessen som bygger på ett nära samarbete mellan Skolverket, Skolinspektionen och de kommunala och enskilda huvudmännen i samverkansområdet. Stadsledningskontoret har inget att invända mot själva modellen och anser att det är positivt att de regionala ramarna för utbudet även ska gälla för enskilda huvudmän. I Stockholmsregionen är den stora utmaningen hur samverkan ska organiseras då det utöver flera kommunala huvudmän även finns cirka 120 olika fristående gymnasieskolor. Det kräver en tydlig samverkansstruktur samt en tydlighet kring vem som har mandat att besluta i de frågor som inte kan lösas genom enbart dialog. I utredningen tydliggörs det inte hur detta ska kunna ske i en så pass komplex miljö som Stockholmsregionen. Det framgår inte heller vilka resurser staten avser att avsätta för att det ska vara möjligt att bygga upp och förvalta denna typ av struktur.

Yrkesprogram och högskoleförberedande program Förutsättningarna för yrkesprogram respektive högskoleförberedande program skiljer sig åt. I Stockholmsregionen är utbudet av högskoleförberedande program främst styrt av elevernas efterfrågan och behov. Avseende yrkesprogram är elevernas efterfrågan betydligt lägre än det behov som arbetsmarknaden påvisar. Stadsledningskontoret ser därför svårigheter med hur principen om att utbudet ska beslutas med hänsyn till elevernas efterfrågan och behov samt behoven på arbetsmarknaden i praktiken ska kunna fungera. Det borde därmed ha förts ett särskilt resonemang om ansvaret för utbyggnaden och finansieringen av yrkesprogrammen där utredningen tydliggjort kommunens, statens eller branschens ansvar i frågan. Stadsledningskontoret ser, liksom utredningen, fördelar med att under en övergångsperiod fortsatt avsätta ett särskilt statsbidrag för områden inom gymnasial yrkesutbildning där det alltjämt finns behov av att vidareutveckla arbetsätt och metoder. Stadsledningskontoret ställer sig även positiv till att bredda kravet på arbets-

platsförlagt lärande till all gymnasial yrkesutbildning och bedömer att tillgången inte bör försämrans märkbart så länge andelen inte överstiger nuvarande nivå på 15 procent. I utredningen föreslås att dagens regionala yrkesråd ska ersättas med branschråd för yrkesinriktad utbildning. Stadsledningskontoret menar att förslaget behöver förtydligas för att säkerställa att det får önskad effekt. Enligt utredningen ska de kommuner som har ingått samverkansavtal ansvara för dessa branschråd. Det skulle kunna finnas fördelar med att ansvaret för dessa yrkesråd istället hanteras regionalt. Speciellt i områden som storstadsregionerna, med ett större antal närliggande kommuner som förhåller sig till den funktionella arbetsmarknaden, skulle förslagen i utredningen kunna leda till ett flertal branschråd inom samma region. Detta skulle innebära ett fragmenterat system där statliga och regiongemensamma aktörer, såsom branschorganisationer och regionalt utvecklingsansvariga, skulle behöva delta i flera olika branschråd inom samma region.

Ramar för introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion Utredningen föreslår att ramarna för platser inom samverkansområdet ska ange antalet platser som ska erbjudas för introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion, som är utformade för en grupp elever. Stadsledningskontoret konstaterar att utbildningsnämnden lyfter fram erfarenheten att det har varit mycket svårt att dimensionera detta utbud.

Allsidig social sammansättning. Med utgångspunkt i att den rådande bostadssegregationen är en bidragande orsak till skolsegregation har Stockholmsregionen sedan flera år tillbaka valt att i princip enbart använda betyg som urvalsgrund till gymnasieskolorna. Detta möjliggör att en elev kan gå i en skola i ett annat område eller kommun än där man bor. Till stor del sammanfaller elevernas val av skola med kollektivtrafikens utsträckning, det vill säga möjligheten att kunna ta sig smidigt mellan hem och skola. Under senare år har staden även sett en tendens att många elever söker sig till skolor där den sociala kontexten är som den man själv tillhör. Stadsledningskontoret anser inte att utredningen har fångat upp denna utveckling tillräckligt och att det saknas förslag på hur en allsidig social sammansättning ska uppnås. Kompensatoriskt schablonbelopp Utredningen föreslår att ett så kallat kompensatoriskt schablonbelopp ska införas i gymnasieskolan. Utredningens förslag är att schablonbeloppet föreslås vara 5 000 kronor per elev och år. Det motsvarar 4–6 procent av genomsnittskostnaden för en gymnasieelev. Programpengen per nationellt program får ett påslag med 5 000 kronor per år för de eleverna med 25 procent lägst meritvärden från årskurs 9. På motsvarande sätt görs ett avdrag från programpengen med 5 000 kronor för de eleverna med 25 procent högst meritvärden. Sedan 2010 tillämpar Stockholms stad en mer omfattande resursfördelning baserat på socioekonomiska förutsättningar. Det bör även finnas utrymme för kommunerna att utforma det kompensatoriska schablonbeloppet baserat på förhållanden i kommunen och samverkansområden. Stadsledningskontoret konstaterar att segregationen i gymnasieskolan ökar. Det finns därmed skäl att kommunerna ska ansvara för utformningen. I sitt remissvar har utbildningsnämnden framhållit att de ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag om kompensatoriskt schablonbelopp är svåra att beräkna. Nämnden uppskattar dock att det skulle ge lägre kostnader beroende på att nivån på det kompensatoriska schablonbeloppet är betydligt lägre än nuvarande socioekonomiska tillägg. Stadsledningskontoret vill särskilt påpeka att de ekonomiska konsekvenserna av de föreslagna förändringarna behöver tydliggöras och på så vis bli möjliga att använda i exakta beräkningar. Stadsledningskontoret föreslår att remissen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i detta tjänsteutlåtande.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 oktober 2020 följande.

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutade att justera paragrafen omedelbart

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed m.fl. (V), *bilaga 1*.

Ersättaryttrande gjordes av Farida Al-Abani (Fi), *bilaga 1*.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 oktober 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter avgränsar sig till de delar i utredningens förslag som gäller den kommunala vuxenutbildningen. Förvaltningen är dock generellt positiv på att utredningen sammanhållet behandlat yrkesutbildning inom såväl gymnasieskolan som vuxenutbildningen då dessa kompletterar varandra när det gäller att tillgodose kompetensbehovet på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att en ökad regionalisering som bättre speglar den funktionella arbetsmarknadsregionen av utbudet av gymnasial yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen är en aktuell och relevant fråga och instämmer i utredningens bedömning gällande de effekter som utredningen pekar på att en regionalisering skulle ha för individen och arbetsmarknaden. Utredningen ger en bra beskrivning av de utmaningar som idag präglar planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning och förvaltningen instämmer i behovet av att se över principerna för detta. Förvaltningen anser dock att utredningen inte fullt ut beskriver genomförandet av en ny modell för planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning. Analysen av konsekvenserna av förslagen som läggs fram är inte tillräckligt utförlig. Utredningens förslag innebär att den ökade statliga styrningen medför inskränkningar i det kommunala självstyret. Utredningen bedömer att denna inskränkning är proportionerlig till de åtgärder som behövs för att upprätta en bättre balans i planeringen och dimensioneringen av utbildningsutbudet. Förvaltningen anser att förslagen kan komma att påverka det kommunala självstyret och möjligheterna att självständigt fatta beslut över utbildningsutbudet utifrån den kompetens och insyn i de lokala förutsättningarna som kommunerna besitter. Förvaltningen anser att den flexibilitet som är ett av vuxenutbildningens kännetecknande drag, som gör det möjligt att snabbt ställa om utbudet utifrån de lokala behoven, även fortsättningsvis är av stor betydelse. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att Skolverkets roll i det lokala och regionala planeringsarbetet behöver konkretiseras ytterligare. I dagsläget innehar Skolverket inte den regionala förankring som utredningens förslag kräver för att kunna fullfölja sitt uppdrag med att ta fram planeringsunderlag och stödja kommunerna i arbetet med planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning. Förvaltningen bedömer att risken för ett fragmenterat och komplext system där ett antal olika aktörer behöver vara involverade i dels Skolverkets planeringsarbete och kommundialoger, och dels i de föreslagna branschråden är stor. Utredningen har haft i uppdrag att i sina förslag ta hänsyn både till individens behov och intressen, samt till arbetsmarknadens behov av kompetens. Arbetsmarknadsförvaltningen ser problem i att utifrån utredningens förslag upprätthålla denna balans, då det ofta är diskrepansen mellan dessa två perspektiv som skapar problem i utbildningsplaneringen. Förvaltningen anser att utredningen inte har lyckats tydliggöra hur denna balans ska upprätthållas och vilka perspektiv som ska vara styrande när sådana bedömningar görs. Utan en konkret plan för hur söktrycket till mindre populära utbildningar ska ökas så finns en risk för att kommunen måste stå för kostnaderna för outnyttjade utbildningsplatser, och utredningen tar inte hänsyn till hur dessa kostnader ska hanteras.

Utredningens förslag i steg ett Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer att de föreslagna förändringar som framkommer i utredningen i det första steget gällande ökad samverkan mellan kommunerna i praktiken inte skulle medföra några större förändringar för Vuxenutbildning Stockholm. På vilket sätt förslagen påverkar kommunerna kan dock variera utifrån bland annat kommunernas storlek och befintliga samarbeten. I Stockholm finns redan idag överenskommelser som innebär att de kommuner som samverkar kring regionalt yrkesvux har en generös inställning till antagning av elever mellan samverkanskommunerna, och överenskommelser finns även gällande utbildningskostnaderna. Ett nytt förfarande med samverkansavtal

skulle kräva en del merarbete, men förvaltningen anser att sådana avtal skulle kunna skrivas med utgångspunkt i befintliga samverkansöverenskommelser. I steg ett föreslås det i utredningen att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag och föra dialoger med kommunerna i syfte att stödja dem i arbetet med planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning. Förslaget utgår från att Skolverket ska ha en mera regional förankring än myndigheten har i dagsläget och arbetsmarknadsförvaltningen anser att det behöver förtydligas hur Skolverkets regionala förankring ska säkerställas. Förtydliganden behövs även kring hur myndighetens uppdrag ska definieras i relation till regionalt utvecklingsansvariga och övriga involverade aktörer som redan idag har i uppdrag att ta fram arbetsmarknadsprognoser och analyser, samt har kunskap om elevers efterfrågan och behov. Arbetsmarknadsförvaltningen anser liksom utredningen att ett mera heltäckande underlag kring utbudet av gymnasial yrkesutbildning skulle vara positivt, även om ett sådant krav på utlämning av uppgifter om planerade yrkesutbildningar skulle medföra ett visst merarbete för kommunen. Kommunernas möjligheter att kunna tillhandahålla denna information är dock beroende av att det för gymnasieskolan anpassade systemet som utredningen utgår ifrån utvecklas till att även ta hänsyn till vuxenutbildningens flexibla och varierande kursutbud, där utbildningar startar fem gånger per år. De lagliga förutsättningarna för utlämning av sådana uppgifter behöver dock utredas vidare, i enlighet med utredningens bedömning. I steg två lämnas det i utredningen ett antal förslag som skulle innebära ett ökat statligt inflytande över planering och dimensionering av gymnasial yrkesutbildning, och som på så sätt skulle påverka det kommunala självbestämmandet. Förslagen skulle även få konsekvenser för individens möjligheter att välja utbildning. Ökat statligt inflytande. I utredningen föreslås att Skolverket utifrån framtagna planeringsunderlag ska besluta om ramar för utbudet av gymnasial yrkesutbildning. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att det finns en risk för att dessa ramar kan leda till ett system som gör det svårare för kommunerna att snabbt och flexibelt anpassa sig till förändrade omständigheter lokalt. Enligt utredningen ska det även fortsättningsvis vara möjligt för kommunen att erbjuda utbildning utanför de beslutade ramarna. Möjligheterna till detta påverkas dock i hög grad av hur omfattande utbudet inom ramen förväntas vara och hur mycket ekonomiska resurser som krävs för att tillhandahålla dessa utbildningar. Förvaltningen anser även att det behöver förtydligas vilken målgrupp som eventuell utbildning utanför ramen ska göras tillgänglig för, till exempel om dessa utbildningar ska erbjudas alla invånare i samverkansområdet eller endast den egna kommunens invånare. Förvaltningen vill understryka behovet av att behålla den flexibilitet som kännetecknar vuxenutbildningen och anser att det för kommunen är viktigt att även fortsättningsvis kunna bedriva bland annat utvecklingsarbete utifrån lokala förutsättningar, utanför den av Skolverket beslutade ramen. I utredningen görs bedömningen att kommunernas kostnader kan komma att öka initialt men att kostnaderna på längre sikt ska minska med de föreslagna åtgärderna. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att kostnadsfrågan behöver analyseras närmare och noggrant följas upp. Förslagen i utredningens skulle kunna leda till en ojämn kostnadsfördelning mellan de samverkande kommunerna, beroende på elevers sökmönster och de samverkande kommunernas möjligheter att tillhandahålla den utbildning som Skolverkets ram för området avser. I utredningen klargörs inte vilken aktör som ska stå för kostnaderna i de fall utbildningar som omfattas av Skolverkets ramar inte fylls, och hur kostnader för utvecklingsarbete och utbyggnad ska fördelas. Förvaltningen ser en risk för att ansvaret för detta skulle förskjutas till storstadskommunerna. I övrigt ser arbetsmarknadsförvaltningen positivt på att kommunerna ska få yttra sig innan beslut om ram fattas samt att utredningen lyfter fram behovet av att Skolverket utöver planeringsunderlaget och beslut om ramar även ska ta fram mera långsiktiga prognoser över utbildningsbehovet, i syfte att förhålla sig till kommunernas behov av mera långsiktiga planeringshorisonter. Långsiktighet är viktigt för att kunna planera verksamheten utifrån såväl logistiska som upphandlingsmässiga förutsättningar. När det gäller regelverk för upphandling av utbildning ser förvaltningen svårigheter i genomförandet av förslagen och konstaterar att regelverket kring en större upphandlingssamverkan mellan kommuner kan bli svårt att navigera i. Upp-

handlingens tidsram skulle behöva anpassas till längden på Skolverkets beslut om ram. Arbetsmarknadsförvaltningen vill även lyfta de utmaningar och kostnader som kan uppkomma för kommunen om utbudet av utbildning som bedrivs i egen regi ska anpassas utifrån Skolverkets ramar. Detta skulle främst kunna komma att bli ett problem i kommuner som i hög grad erbjuder utbildning i egen regi, utan upphandlingsförfaranden som mera flexibelt skulle kunna anpassas efter Skolverkets beslut om ram. Förändringar i förordning om regionalt yrkesvux och skollagen Arbetsmarknadsförvaltningen har inga synpunkter på de förslag som handlar om att bestämmelser som idag regleras i förordningen om regionalt yrkesvux ska föras in i skollagen och då omfatta all gymnasial yrkesutbildning. I utredningen föreslås det även att statsbidrag för gymnasial yrkesutbildning framöver ska ingå i det generella statsbidraget till kommunerna. Detta skulle kunna leda till att mindre pengar avsätts för vuxenutbildningen då de riktade statsbidragen tas bort, men samtidigt ser förvaltningen positivt på att förändringen skulle innebära fördelar med en större flexibilitet då utbildningar inte längre styrs av bestämmelser i förordning. I utredningen föreslås det även att det i skollagen ska införas en definition av begreppet sammanhållen yrkesutbildning, samt att föreskrifter ska meddelas om vilka sammanhållna yrkesutbildningar som ska vara nationella och innehållet i dessa. Arbetsmarknadsförvaltningen ser generellt positivt på att skapa större likvärdighet i landet gällande innehållet i yrkesutbildningar, då detta skulle göra dem mera gångbara nationellt och över tid. Förvaltningen anser dock att det skulle vara önskvärt att det inom ramen för de nationella yrkesutbildningarna skulle finnas möjlighet att göra lokala variationer i form av kompletterande kurser. Exempelvis skulle de nationella yrkesutbildningarna kunna bestå av ett bestämt antal kurser och poäng, varav ett grundpaket av yrkeskurser som är samma i hela landet och ett mindre antal kompletterande kurser som kan bestämmas lokalt. På detta sätt skulle en viss flexibilitet kunna behållas som gör det möjligt att forma de nationella yrkespaketen efter regionala behov, samtidigt som större nationell likvärdighet uppnås. Utökade möjligheter att delta i yrkesutbildning. Ett av utredningens uppdrag har varit att bredda utbudet av utbildning och samtidigt stärka kopplingen till arbetsmarknaden. I utredningen föreslås det att en individ som inte kommer in på sökt yrkesutbildning istället ska erbjudas en alternativplats på en annan sammanhållen yrkesutbildning inom samverkansområdet. Detta gäller endast om syftet med utbildningen är att stärka individens ställning på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att ett sådant förfarande med alternativplatser inte tar hänsyn till den stora personliga och ekonomiska investering som en utbildning är, och som påverkar sannolikheten att fullfölja utbildningen. Samtidigt som förslagen i utredningen till viss del breddar utbudet av utbildning genom ökad regionalisering, kan detta förslag anses begränsa utbudet för individen som då styrs mot en för arbetsmarknaden angelägen bransch. Arbetsmarknadsförvaltningen ser risk för att ett breddat utbud av utbildning utifrån en fastställd ram inte kommer att avhjälpa den problematik som finns där det inom vissa yrkesområden finns ett stort behov på arbetsmarknaden, samtidigt som elevernas intresse för yrke och utbildning är litet. Detta kan inte utbildningssektorn lösa på egen hand. Sambandet till arbetsmarknaden och arbetsgivare behöver stärkas ytterligare, till exempel genom insatser från branscherna för att öka utbildningarnas och yrkenas attraktivitet bland de som avser att söka en yrkesutbildning. Arbetsmarknadsförvaltningen konstaterar att balansen mellan individens och arbetsmarknadens intressen är svår att tillgodose. Förtydliganden kan behövas kring vilka aspekter som ska vara styrande i denna balansgång. Kvalitetshöjande insatser för yrkesutbildning inom komvux. Arbetsmarknadsförvaltningen ser liksom utredningen fördelar med att under en övergångsperiod fortsätta avsätta ett särskilt statsbidrag för områden inom gymnasial yrkesutbildning där det alljämt finns behov av att vidareutveckla arbetssätt och metoder. Förvaltningen ställer sig även positiv till att bredda kravet på arbetsplatsförlagt lärande (APL) till all gymnasial yrkesutbildning och bedömer att tillgången till APL inte bör försämras märkbart så länge andelen APL inte överstiger nuvarande nivå på 15 procent. Förslagen i utredningens om att ersätta dagens regionala yrkesråd med branschråd för yrkesinriktad utbildning behöver förtydligas för att säkerställa att förslaget får önskat genomslag. Enligt utredningen ska de kom-

muner som har ingått samverkansavtal ansvara för dessa branschråd. Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer att det skulle kunna finnas fördelar med att ansvaret för dessa yrkesråd istället hanteras regionalt. Speciellt i områden som storstadsregionerna, med ett större antal närliggande kommuner som förhåller sig till den funktionella arbetsmarknaden, skulle förslagen i utredningen kunna leda till ett flertal branschråd inom samma region. Detta skulle innebära ett fragmenterat system där statliga och regiongemensamma aktörer, såsom branschorganisationer och regionalt utvecklingsansvariga, skulle behöva delta i flera olika branschråd inom samma region. Om syftet med förslagen i utredningen är att stärka det regionala perspektivet och skapa större regional enhetlighet, kan det finnas skäl att överväga om inte en regional indelning – som avspeglar den funktionella arbetsmarknadsregionen - av branschråd skulle kunna vara aktuell, istället för att branschråden ska utgå från kluster av samverkande kommuner. I övrigt instämmer arbetsmarknadsförvaltningen i utredningens bedömning om att gemensamma branschråd för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen skulle kunna ge effektiviseringsvinster och bättre överblick över det samlade utbudet av gymnasial yrkesutbildning.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 september 2020 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens förslag till tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation anfördes av Martin Westmont (SD), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Tina Kratz (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 7 september 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i att en samlad regional planering behöver göras av gymnasieskolans omfattning och utbud. Förvaltningen anser dock inte att utredningen löser de utmaningar som finns för att nå detta i den komplexa Stockholmsregionen. Kommunerna i Stockholms län samt Häbo har sedan flera år ett samarbete genom en gemensam gymnasierregion. Samarbetet hålls ihop genom ett samverkansavtal. Inom ramen för samarbetet finns en gemensam prislista och struktur tillägg som kommunerna kommit överens om. Det finns ett brett utbud av utbildningar som eleverna har möjlighet att söka oberoende var i regionen de bor. Betygen från grundskolan är urvalsgrunden när fler har sökt samma utbildning än det finns platser. Antagningen, såväl till kommunala som till fristående huvudmän, sköts genom ett gemensamt kansli som är lokaliserat på Storsthlm. I stor utsträckning har Stockholmsamarbetet fungerat väl och i huvudsak kommit till det första steget som utredningen ”Gemensamt ansvar – en modell för planering och dimensionering av gymnasial utbildning” föreslår. Samtidigt kvarstår det i regionen flera utmaningar kring utbyggnaden av gymnasieskolan, som förvaltningen inte anser löses genom det andra steget i modellen. Förvaltningen beskriver detta nedan. Finansiering och beslutsmodell Stockholmsregionen står nu inför en kraftig befolkningsökning i gymnasieåldrarna. Det gör att en omfattande utbyggnad behöver ske inom hela regionen under de kommande åren. Bara fram till 2027 behöver 14 000 nya platser tillskapas, vilket motsvarar 14 skolor vid ett antagande att det är 1 000 elever i varje. Elevökningen fram till 2027 ställer höga krav på såväl kommunernas som de enskilda huvudmännens framtida kapacitet och beredskap. När det totala elevantalet i gymnasierregionen förväntas öka med 16

%, ökar kraven på att nyttja befintliga resurser och att utveckla nya sätt att samordna och effektivisera för att säkra tillräcklig verksamhetskapacitet. Behovet av utbyggnaden är väl känt i Stockholmsregionen; det är inte underlagen på detta som brister. Däremot finns utmaningen i intresset för att bära den utökade kostnaden för utbyggnaden. Utbildningsförvaltningen planerar i nuläget för cirka 2 400 nya kommunala gymnasieplatser i stadens egna skolor fram till 2028. Dock finns det inte mycket tillgänglig markyta kvar i Stockholms stad att exploatera och den mark som finns är dyr, vilket innebär att det både är svårt och kostsamt att utöka antalet skolor. I Stockholms stads skolor är drygt hälften av alla elever från andra kommuner. Om Stockholms stad investerar i en ny skola, utifrån ett behov fastställt av ramarna från staten, borde kostnaderna för detta till viss del också fördelas i det primära samverkansområdet. Investeringskostnaden täcks inte av den interkommunala ersättningen för själva utbildningen. Utredningen ger inget svar på hur denna utmaning kring finansieringen ska lösas och vem som ska bära den utökade kostnaden för utbyggnaden, för att skapa tillräckliga incitament för att flera aktörer ska vilja bygga ut. I utredningen föreslås en modell för beslutsprocessen som bygger på ett nära samarbete mellan Skolverket, Skolinspektionen och de kommunala och enskilda huvudmännen i samverkansområdet. Förvaltningen har inget att invända mot själva modellen och anser att det är positivt att de regionala ramarna för utbudet även ska gälla för enskilda huvudmän. I Stockholmsregionen är den stora utmaningen samtidigt hur samverkan ska organiseras när det utöver flera kommunala huvudmännen finns cirka 120 olika fristående gymnasieskolor av olika karaktärer och storlek. Det kräver en tydlig samverkanstruktur samt en tydlighet kring vem som har mandat att besluta i de frågor som inte kan lösas ut i dialogform. Förvaltningen ser inte att utredningen tydliggör hur detta ska kunna ske i en så pass komplex miljö som Stockholmsregionen. Det framgår inte heller vilka resurser staten avser att avsätta för att det ska vara möjligt att bygga upp och förvalta denna typ av struktur. Yrkesprogram och högskoleförberedande program Förutsättningarna för yrkesprogrammen skiljer sig åt från de högskoleförberedande programmen. I Stockholmsregionen är främst utbudet av högskoleförberedande program styrt av elevernas efterfrågan och behov. När det gäller yrkesprogram är elevernas efterfrågan på dessa betydligt lägre än det behov som arbetsmarknaden har av dessa platser. Förvaltningen ser svårigheter med hur principen om att utbudet ska beslutas med hänsyn till elevernas efterfrågan och behov samt behoven på arbetsmarknaden i praktiken ska kunna fungera. Vem ska avgöra vilket som ska väga tyngst – elevernas efterfrågan och behov eller arbetsmarknadens behov? Förvaltningen anser också att det borde ha förts ett särskilt resonemang om ansvaret för utbyggnaden och finansieringen av yrkesprogrammen där utredningen tydliggjort kommunens, statens eller branschens ansvar för denna. I Stockholms regionen är en samplanering mellan gymnasiet och Komvux yrkesprogramsplatser avgörande för att få ekonomisk hållbarhet i tillhandahållandet av yrkesprogramsplatser. Förvaltningens uppfattning är att det inte kommer att antas fler elever på yrkesprogrammen genom att Skolverket utökar antalet platser på yrkesprogrammen. Under perioden 2011–2019 har antagna på högskoleförberedande program i regionen ökat med 20% och antagna på yrkesprogrammen har minskat med 4 %. Denna minskning beror inte på brist på platser utan främst på elevernas ointresse för de platser på yrkesprogrammen som erbjudits. Vid skolstarten höstterminen 2019 fanns många tomma platser på yrkesprogrammen i regionen. Ramar för introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion. Utredningen föreslår även att ramarna för platser inom samverkansområdet ska ange antalet platser som ska erbjudas för introduktionsprogrammen programinriktat val och yrkesintroduktion, som är utformade för en grupp elever. Förvaltningens erfarenhet är att det har varit mycket svårt att dimensionera detta utbud. Uppföljning sysselsättning efter gymnasiesärskolan. Utredningen föreslår att Skolverket ska få i uppdrag att regelbundet följa upp elevernas sysselsättning efter gymnasiesärskolan. Förvaltningen är positiv till detta. Allsidig social sammansättning. Förvaltningen är positiv till att sträva efter en allsidig social sammansättning. Eftersom vi vet att bostadssegregationen är en bidragande orsak till skolsegregation har Stockholmsregionen sedan flera år tillbaka valt att i princip enbart använda betyg som urvalsgrund till gymnasieskolorna. Detta möjliggör att en elev kan gå i en skola i ett annat område eller kommun än där

man bor. Det befintliga samverkansavtalet och den gemensamma gymnasierregionen i Stockholm medför att eleverna på nationellprogram i Stockholms län är rörliga och reser över kommungränserna för att komma till sin gymnasieskola. Till stor del sammanfaller elevernas val av skola med kollektivtrafikens utsträckning, det vill säga möjligheten att kunna ta sig smidigt mellan hem och skola. Under senare år har vi också sett en tendens att många elever söker sig till skolor där den sociala kontexten är som den man själv tillhör. Det blir allt mer tydligt när konkurrens ökar att det ske en uppdelning där vi har vissa skolor där alla hade högsta betyg från början och vissa skolor där merparten av eleverna precis uppnådde gränsen till behörighet. Utredningen har inte fångat upp denna utveckling eller har några konkreta förslag på hur en allsidig social sammansättning ska uppnås. Eftersom denna utveckling pågått under en tid blir det än mer viktigt att differentiera ersättningssystemet utifrån elevernas grundskolebetyg. Kompensatoriskt schablonbelopp. Utredningen föreslår att ett så kallat kompensatoriskt schablonbelopp ska införas i gymnasieskolan. Utredningens förslag är att schablonbeloppet föreslås vara 5 000 kr per elev och år. Det motsvarar 4–6 % av genomsnittskostnaden för en gymnasieelev. Programpengen per nationellt program får ett påslag med 5 000 kr per år för elever med 25 % lägst meritvärden från årskurs 9. På motsvarande sätt görs ett avdrag från programpengen med 5 000 kr för elever med 25 % högst meritvärden. Förvaltningen har inget att invända mot förslaget att resursfördelningen till gymnasieskolorna innehåller en del som utgår ifrån elevernas meritvärde i grundskolan. Förvaltningen har sedan 2010 en mer omfattande resursfördelning baserat på socioekonomiska förutsättningar. Förvaltningen menar att det bör finnas utrymme för kommunerna att utforma det kompensatoriska schablonbeloppet baserat på förhållanden i kommunen och samverkansområden. Förvaltningen konstaterar, liksom utredningen, att segregationen i gymnasieskolan ökar. Det finns därför skäl att kommunerna ansvarar för utformningen. De ekonomiska konsekvenserna av utredningens förslag om kompensatoriskt schablonbelopp är svåra att beräkna. Förvaltningen uppskattar dock att det skulle ge lägre kostnader beroende på att nivån på det kompensatoriska schablonbeloppet är betydligt lägre än nuvarande socioekonomiska tillägg. Förvaltningen ställer sig också frågande till hur regleringen om ett kompensatoriskt belopp står i förhållande till 2 kap. 8 b § skollagen om kommuners resursfördelning. Kommuner ska fördela resurser till utbildning inom skolväsendet efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Kommunen kan behöva få större frihet att kompensera skolor än de föreslagna 5000 kronor. Reglering av interkommunal ersättning Utredningen föreslår att kommuner inom gymnasieskolans samverkansområden ska betala interkommunal ersättning. Vidare föreslås att den interkommunala ersättningen ska baseras på budgeterade kostnader. Förvaltningen har inget att invända mot förslagen. Ansvar för studiebidrag till eget boende (nuvarande inackorderingstillägg) flyttas till CSN Utredningen föreslår att CSN får ett samlat ansvar för inackorderingstillägg. Kommunerna har med nuvarande reglering ansvar för elever inskrivna i kommunala gymnasieskolor. Under 2020 får ungefär 150 elever inackorderingstillägg. Förvaltningens kostnad 2020 är 2,1 miljoner kronor. Arbetsinsatsen är begränsad, 4–5 procent av en heltidstjänst. Förvaltningen har inget att invända mot utredningens förslag utan ser att det ger större rättssäkerhet för eleverna.

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed m.fl. (V) enligt följande.

Vi anser att utredningens förslag inte kommer att lösa de problem som vi ser idag. Enligt Vänsterpartiet beror det på att utredningen blundar för de problem som skapats av att marknadsintressen har ett allt för stort inflytande över vilka gymnasieskolor och vuxenutbildningar som etableras. Att Sverige är det enda land i världen som tillåter vinstuttag inom utbildningssektorn är en tydlig indikation på att det är ett system med många inbyggda problem. Sveriges skolor har blivit en marknad där aktiebolag och kortsiktiga riskkapitalister kan göra stora vinster på elever där pengar tas från utbildning och flyttas till ägarnas fickor. I svenska skolan har riskkapitalister hittat en ändlös pengamaskin, där man kan göra vinst på elever och om man sedan vill lägga ned verksamheten så står kommunen som garant för att ordna med platser för de elever som blir av med sina skolor. Ett nästan vattentätt system som ivrigt påhejas av nästan alla partier. Märkligt nog så är stödet för att aktiebolag ska göra vinst på välfärdens pengar låg om man frågar det svenska folket, detta är dock inget som avskräcker majoriteten. Många av de politiker från majoriteten som vi under åren diskuterat frågan med i kommunfullmäktige har efter politiken fått fina positioner i just de företag som gör vinst på välfärdens pengar. Inte konstigt att man vill fortsätta låta dessa företag tjäna pengar på välfärden. Vi anser att flera av de problem som utredningen söker lösningar på skulle lösas om utbildningsväsendet var fritt från vinstintressen, det skulle skapa en helt annan rådighet över både planeringen och dimensioneringen av den kommunala vuxenutbildningen. Samhällsnyttan finns ju inte med som en parameter för skolföretagens etableringar. Ett annat problem som utredningen inte lyckas hitta en verklig lösning på är yrkesprogrammets brist på intresserade elever. Ända sedan 2011 har vi sett ett vikande intresse för gymnasieskolans yrkesprogram och stora svårigheter att rekrytera elever till den kommunala yrkesvux. Det finns naturligtvis flera orsaker till det, men den sak som startade tappet är Björklunds gymnasiereform Gy11 som helt slog fel. Yrkesprogrammets status sjönk raskt när de inte längre gav högskolebehörighet. Vänsterpartiet anser att både yrkesprogram och studieförberedande program ska ge minst grundläggande behörighet till högskolestudier. Att välja ett yrkesprogram ska ge goda förutsättningar att antingen gå direkt in i arbete efter studierna eller att studera vidare. En gymnasieexamen är den absolut viktigaste nyckeln till arbetsmarknaden och ett vuxenliv med egen försörjning och god hälsa. Därför behöver den kommunala vuxenutbildningens och gymnasieskolans uppdrag och arbetssätt tydligt utgå från målsättningen att alla ska slutföra en gymnasieutbildning eller motsvarande

Ersättaryttrande gjordes av Farida Al-Abani (Fi) enligt följande.

Vi anser att utredningens förslag inte kommer att lösa de problem som vi ser idag. Enligt Vänsterpartiet beror det på att utredningen blundar för de problem som skapats av att marknadsintressen har ett allt för stort inflytande över vilka gymnasieskolor och vuxenutbildningar som etableras. Att Sverige är det enda land i världen som tillåter vinstuttag inom utbildningssektorn är en tydlig indikation på att det är ett system med många inbyggda problem. Sveriges skolor har blivit en marknad där aktiebolag och kortsiktiga riskkapitalister kan göra stora vinster på elever där pengar tas från utbildning och flyttas till ägarnas fickor. I svenska skolan har riskkapitalister hittat en ändlös pengamaskin, där man kan göra vinst på elever och om man sedan vill lägga ned verksamheten så står kommunen som garant för att ordna med platser för de elever som blir av med sina skolor. Ett nästan vattentätt system som ivrigt påhejas av nästan alla partier. Märkligt nog så är stödet för att aktiebolag ska göra vinst på välfärdens

pengar låg om man frågar det svenska folket, detta är dock inget som avskräcker majoriteten. Många av de politiker från majoriteten som vi under åren diskuterat frågan med i kommunfullmäktige har efter politiken fått fina positioner i just de företag som gör vinst på välfärdens pengar. Inte konstigt att man vill fortsätta låta dessa företag tjäna pengar på välfärden. Vi anser att flera av de problem som utredningen söker lösningar på skulle lösas om utbildningsväsendet var fritt från vinstintressen, det skulle skapa en helt annan rådighet över både planeringen och dimensioneringen av den kommunala vuxenutbildningen. Samhällsnyttan finns ju inte med som en parameter för skolföretagens etableringar. Ett annat problem som utredningen inte lyckas hitta en verklig lösning på är yrkesprogrammets brist på intresserade elever. Ända sedan 2011 har vi sett ett vikande intresse för gymnasieskolans yrkesprogram och stora svårigheter att rekrytera elever till den kommunala yrkesvux. Det finns naturligtvis flera orsaker till det, men den sak som startade tappet är Björklunds gymnasierreform Gyl 1 som helt slog fel. Yrkesprogrammets status sjönk raskt när de inte längre gav högskolebehörighet. Vänsterpartiet anser att både yrkesprogram och studieförberedande program ska ge minst grundläggande behörighet till högskolestudier. Att välja ett yrkesprogram ska ge goda förutsättningar att antingen gå direkt in i arbete efter studierna eller att studera vidare. En gymnasieexamen är den absolut viktigaste nyckeln till arbetsmarknaden och ett vuxenliv med egen försörjning och god hälsa. Därför behöver den kommunala vuxenutbildningens och gymnasieskolans uppdrag och arbetssätt tydligt utgå från målsättningen att alla ska slutföra en gymnasieutbildning eller motsvarande.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Martin Westmont (SD) enligt följande.

1. Att utbildningsnämnden beslutar delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
2. Att därutöver anför följande

Det är ingen överdrift att påstå att skolan befinner sig i en djup och allvarlig kris och vi ser med oro på hur många elevers skolresultat halkar efter. Problemen vi ser i många skolor är inte en ekonomisk fråga, det ser vi inte minst genom att skolor som får mer resurser ändå presterar sämre när det kommer till skolresultaten. Att alla barn har rätt till bästa möjliga skolgång anser de flesta vara en självklarhet. Metoden att använda duktiga och skötsamma elever som verktyg för att försöka ”lyfta” andra barn är fel och på många sätt direkt kontraproduktiv. För att minska segregationen i gymnasieskolan ska huvudmän enligt utredningen arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter. Resultatet av en sådan implementering vore att vissa elever får en försämrad skolgång, något vi inte kan acceptera. När man kommer som nyanländ invandrare till Sverige med stora brister i det svenska språket kan man inte slussas in i en vanlig skolklass direkt. Resultatet av att placera nyanlända elever eller elever som är i behov av extrastöd i befintliga skolklasser för tidigt får den oönskade effekten att dessa elever tar stora delar av lärartiden i anspråk, tid som behövs till undervisning, vilket påverkar övriga elever i klassen negativt. Vi anser att nämnden tydligt ska markera mot förslagen utredning och föreslå att förslaget om att ”För att minska segregationen i gymnasieskolan ska huvudmän arbeta aktivt för en allsidig social elevsammansättning vid sina skolenheter” tas bort som ett inriktningsmål för komvux och gymnasieskolan.

Särskilt uttalande gjordes av Tina Kratz (V) enligt följande.

Vi instämmer med förvaltningen om att utredningens förslag inte kommer att lösa de problem som vi ser idag. Enligt Vänsterpartiet beror det på att utredningen blundar för de problem som skapats av att marknadsintressen har ett allt för stort inflytande över vilka gymnasieskolor

som etableras. Att Sverige är det enda land i världen som tillåter vinstuttag inom utbildningssektorn är en tydlig indikation på att det är ett system med många inbyggda problem. Sveriges skolor har blivit en marknad där aktiebolag och kortsiktiga riskkapitalister kan göra stora vinster på elever där pengar tas från utbildning och flyttas till ägarnas fickor. I svenska skolan har riskkapitalister hittat en ändlös pengamaskin, där man kan göra vinst på elever och om man sedan vill lägga ned verksamheten så står kommunen som garant för att ordna med platser för de elever som blir av med sina skolor. Ett nästan vattentätt system som ivrigt påhejas av nästan alla partier. Märkligt nog så är stödet för att aktiebolag ska göra vinst på välfärdens pengar låg om man frågar det svenska folket, detta är dock inget som avskräcker majoriteten. Många av de politiker från majoriteten som vi under åren diskuterat frågan med i kommunfullmäktige har efter politiken fått fina positioner i just de företag som gör vinst på välfärdens pengar. Inte konstigt att man vill fortsätta låta dessa företag tjäna pengar på välfärden. Vi anser att många av de problem som utredningen söker lösningar på skulle lösas om utbildningsväsendet var fritt från vinstintressen, det skulle skapa en helt annan rådhighet över planeringen och dimensioneringen av gymnasieskolan och komvux. Samhällsnyttan finns ju inte med som en parameter för skolföretagens egen planering och etableringen. Införandet av vinstdrivande fristående gymnasieskolor och vuxenutbildningar har bidragit till att elever med olika bakgrund i allt mindre utsträckning möts och segregationen har ökat. Vi ser idag en allt större brist på likvärdighet. Det är svårt att se hur man ska kunna lösa denna fråga utan att ta bort vinstjakten ur skolorna. Vi anser att den främsta valfriheten inte består i ett val av skola som innebär möjligheten att välja bort mötet med elever från annan bakgrund. Den främsta valfriheten består i stället i de ökade möjligheter till olika livsval som elever med en gemensam grundutbildning kan få efter genomgången utbildning. Ett annat problem som utredningen inte lyckas hitta en verklig lösning på är yrkesprogrammets brist på intresserade elever. Sedan 2011 har intresset vikt. Det finns naturligtvis flera orsaker till det, men den sak som startade tappet är Björklunds reform som gjorde att yrkesprogrammen inte längre ger högskolebehörighet. Vi anser att både yrkesprogram och studieförberedande program ska minst ge grundläggande behörighet till högskolestudier. Att välja ett yrkesprogram vid sexton års ålder ska ge goda förutsättningar att antingen gå direkt in i arbete efter studierna eller att studera vidare inom yrkesområdet eller inom helt andra områden. En gymnasieexamen är den absolut viktigaste nyckeln till arbetsmarknaden och ett vuxenliv med egen försörjning och god hälsa. Därför behöver gymnasieskolans uppdrag och arbetssätt tydligt utgå från målsättningen att alla ska slutföra en gymnasieutbildning eller motsvarande inom andra skolformer.